14/12/2021

Μια μελωδική διαδρομή στις μουσικές του 1821

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Στην εποχή της Επανάστασης και της προετοιμασίας της, μέσα από τη μουσική και τα τραγούδια της εποχής, μας μεταφέρει η επετειακή έκθεση «Μια μελωδική διαδρομή στις μουσικές του 1821», την οποία εγκαινίασε χθες η Υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού Λίνα Μενδώνη, στο Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων «Φοίβος Ανωγειανάκης» – Κέντρο Εθνομουσικολογίας. Ο δρόμος προς την Επανάσταση ήταν γεμάτος ήχους και μουσική: εμβατήρια που γράφτηκαν και διαδόθηκαν σε Ευρώπη και Βαλκάνια και δημοτικά τραγούδια που αφηγήθηκαν συγκρούσεις προσωπικές και συλλογικές. Δημιουργίες επώνυμες και ανώνυμες που πάτησαν σε ρυθμούς παλιούς και γνώριμους και έφτασαν μέχρι σήμερα να λειτουργούν ως ποιητική αφήγηση της μικρής και μεγάλης Ιστορίας και ως φορείς συνδιαμόρφωσης της νεοελληνικής ταυτότητας.

Όπως είπε στον χαιρετισμό της η Λίνα Μενδώνη, «Στο πέρασμα του χρόνου οι κάθε λογής υλικοί και άυλοι φορείς της μνήμης και του συναισθήματος –αντικείμενα, τόποι, πρόσωπα, αλλά και εικόνες, παραστάσεις, ήχοι, μελωδίες, φράσεις, δρώμενα– έχουν τη δύναμη να λειτουργούν αφενός ως γνωστικά σημεία και σύμβολα και αφετέρου ως διεγέρτες του θυμικού. Διεγέρτες του θυμικού, που υποκινούν και κατευθύνουν την ατομική και τη συλλογική σκέψη, την βούληση και την συμπεριφορά, αφυπνίζουν και ενεργοποιούν τους ιστορικούς και τους πολιτισμικούς συνειρμούς, και ανατροφοδοτούν με ερεθίσματα, ιδέες, συναισθήματα και έμπνευση από την παράδοση -λαϊκή και λόγια- την καλλιτεχνική έκφραση.

Η έκθεση, με έναν ιδιαίτερα πρωτότυπο και δημιουργικό τρόπο, επιχειρεί, να μετατρέψει ήχους, ρυθμούς και ακούσματα από ανώνυμα δημοτικά τραγούδια για τα γεγονότα και τους πρωταγωνιστές της Επανάστασης, αλλά και επώνυμα έντεχνα εμβατήρια και μουσικά έργα, που γράφτηκαν και διαδόθηκαν στην Ευρώπη και στα Βαλκάνια, σε χρονικές γέφυρες που συνδέουν και ενώνουν το παρόν με την εποχή που λόγιοι συγγραφείς του Διαφωτισμού, φιλέλληνες ιδεολόγοι και ντόπιοι λαϊκοί αγωνιστές συμπορεύτηκαν με κοινή επαναστατική έξαρση».
Μέσα από μια μουσική διαδρομή που ξεδιπλώνεται σε επτά ενότητες, ο επισκέπτης γίνεται συμμέτοχος σε μία διττή γνωστική και βιωματική διαδικασία, που διεγείρει το ενδιαφέρον, το στοχασμό και προπαντός ωθεί στη συγκινησιακά φορτισμένη συμμετοχή του σε μια αναδρομή στο παρελθόν και στην κοινή ταυτότητα του Ελληνισμού.

Στο πλαίσιο της έκθεσης, ο επισκέπτης ακολουθεί μία μουσική διαδρομή σε επτά

ενότητες, που αναπαράγουν τραγούδια της εποχής της Επανάστασης, τα οποία ακούγονται σε νέες ηχογραφήσεις με εκλεκτούς μουσικούς. Οι ηχογραφήσεις είναι διαθέσιμες στο κανάλι του Μουσείου στο SoundCloud (soundcloud.com/melmo-music). Η έκθεση θα παραμείνει ανοιχτή έως τις 20 Ιουνίου 2022.
Σημείωση: Στο συνημμένο αρχείο θα βρείτε το κείμενο του χαιρετισμού της Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού.

Διαβάστε τον χαιρετισμό της Λίνας Μενδώνη

Αγαπητοί συνάδελφοι και φίλοι, κυρίες και κύριοι,
Αποτελεί για μένα ξεχωριστή χαρά να βρίσκομαι σήμερα εδώ κοντά σας στο Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων «Φοίβος Ανωγειανάκης»-Κέντρο Εθνομουσικολογίας, με αφορμή τα εγκαίνια της περιοδικής έκθεσης με τίτλο «Μια μελωδική διαδρομή στις μουσικές του 1821». Μια πραγματικά ξεχωριστή έκθεση, σε ένα επίσης ξεχωριστό μουσείο.

Από το 1991, που ιδρύθηκε με σκοπό να στεγάσει τη μοναδική και πολύτιμη συλλογή του μουσικολόγου και θεμελιωτή της έρευνας για τα λαϊκά μουσικά όργανα στην Ελλάδα Φοίβου Ανωγειανάκη, το Μουσείο που φέρει το όνομά του αποτελεί μια αληθινή κιβωτό διάσωσης και μελέτης 2000 περίπου μουσικών οργάνων και ηχητικών αντικειμένων από το 18ο αιώνα έως σήμερα. Μια κιβωτό πλήρη κειμηλίων και τεκμηρίων υψηλής επιστημονικής, ιστορικής, αλλά και ευρύτερης πολιτισμικής αξίας και σημασίας, που πλαισιώνονται και συμπληρώνονται από εξίσου πολύτιμο χαρτώο, φωτογραφικό και ηχητικό μουσικολογικό αρχείο και βιβλιοθήκη με σπάνιες εκδόσεις για την παραδοσιακή και τη βυζαντινή μουσική, που στο σύνολό τους καθιστούν το Μουσείο ένα από τα σημαντικότερα του είδους του, όχι μόνο στα Βαλκάνια, αλλά και σε ευρύτερα στο χώρο της Μεσογείου.

Το 2021, που βαίνει προς το τέλος του, συμπληρώθηκαν 200 χρόνια από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης, του μεγάλου εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα, που οδήγησε στη γέννηση του ανεξάρτητου Ελληνικού Κράτους μετά από μακραίωνο ζυγό. Ο αγώνας αυτός δεν υπήρξε, βεβαίως, ένα ξαφνικό και αυθόρμητο ξέσπασμα πατριωτισμού, αλλά το ιστορικό επιστέγασμα μιας μακράς πορείας αφύπνισης, επαναπροσδιορισμού και δυναμικής έκφρασης της κοινής εθνικής συνείδησης και της συλλογικής ταυτότητας των Ελλήνων, η οποία δεν ολοκληρώθηκε ούτε έπαψε μετά την απελευθέρωση, αλλά συνεχίζεται αδιάλειπτα ως μια διαρκής διαδικασία εξέλιξης και μετασχηματισμού. Μια διαδικασία, στην οποία ο συμβολικός και ο συναισθηματικός παράγοντας κατέχουν κεντρικό ρόλο.

Και τούτο διότι η διαμόρφωση και ο ενστερνισμός μιας συλλογικής εθνικής

–ιστορικής και πολιτισμικής– ταυτότητας στο παρόν βασίζεται σε μια συγκινησιακά φορτισμένη κοινή αντίληψη, κατανόηση και ερμηνεία του παρελθόντος, πάνω στην οποία οικοδομούνται οι κοινές προσδοκίες και τα οράματα του μέλλοντος. Σε αυτή τη διεργασία ώσμωσης, που μετουσιώνει την κοινή μνήμη σε κοινή συνείδηση, αυτεπίγνωση και πεποίθηση στο παρόν και στο μέλλον, ο ρόλος των συμβόλων και των βιωμάτων είναι καταλυτικός. Γι’ αυτό και στο πέρασμα του χρόνου οι κάθε λογής υλικοί και άυλοι φορείς της μνήμης και του συναισθήματος –αντικείμενα, τόποι, πρόσωπα, αλλά και εικόνες, παραστάσεις, ήχοι, μελωδίες, φράσεις, δρώμενα– έχουν τη δύναμη να λειτουργούν αφενός ως γνωστικά σημεία και σύμβολα και αφετέρου ως διεγέρτες του θυμικού. Διεγέρτες του θυμικού, που υποκινούν και κατευθύνουν την ατομική και τη συλλογική σκέψη, την βούληση και την συμπεριφορά, αφυπνίζουν και ενεργοποιούν τους ιστορικούς και τους πολιτισμικούς συνειρμούς, και ανατροφοδοτούν με ερεθίσματα, ιδέες, συναισθήματα και έμπνευση από την παράδοση -λαϊκή και λόγια- την καλλιτεχνική έκφραση.

Αυτήν ακριβώς την ιδιαίτερη δυναμική της μουσικής και του τραγουδιού φιλοδοξεί να αναδείξει το Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων «Φοίβος Ανωγειανάκης»-Κέντρο Εθνομουσικολογίας μέσα από την περιοδική έκθεση με τίτλο «Μια μελωδική διαδρομή στις μουσικές του 1821». Με έναν ιδιαίτερα πρωτότυπο και δημιουργικό τρόπο, η έκθεση επιχειρεί, και πιστεύω ότι επιτυγχάνει, να μετατρέψει ήχους, ρυθμούς και ακούσματα από ανώνυμα δημοτικά τραγούδια για τα γεγονότα και τους πρωταγωνιστές της Επανάστασης, αλλά και επώνυμα έντεχνα εμβατήρια και μουσικά έργα, που γράφτηκαν και διαδόθηκαν στην Ευρώπη και στα Βαλκάνια, σε χρονικές γέφυρες που συνδέουν και ενώνουν το παρόν με την εποχή που λόγιοι συγγραφείς του Διαφωτισμού, φιλέλληνες ιδεολόγοι και ντόπιοι λαϊκοί αγωνιστές συμπορεύτηκαν με κοινή επαναστατική έξαρση. Μέσα από μια μουσική διαδρομή που ξεδιπλώνεται σε επτά ενότητες, ο επισκέπτης γίνεται συμμέτοχος σε μία διττή γνωστική και βιωματική διαδικασία, που διεγείρει το ενδιαφέρον, το στοχασμό και προπαντός ωθεί στη συγκινησιακά φορτισμένη συμμετοχή του σε μια αναδρομή στο παρελθόν και στην κοινή ταυτότητα του Ελληνισμού.

Για το ιδιαίτερα απαιτητικό από κάθε άποψη εγχείρημα του σχεδιασμού και της διοργάνωσης αυτής της Έκθεσης οφείλονται ειλικρινείς ευχαριστίες και θερμότατα συγχαρητήρια προς το προσωπικό και την Προϊσταμένη του Μουσείου Βάσω Πολυζώη, τη Αλεξάνδρα Νικηφορίδου, τον Μανούσο Κλαπάκη και τους πολυάριθμους συντελεστές της επιστημονικής επιμέλειας, της μουσικής παραγωγής και των ψηφιακών εφαρμογών.